
Trăsături ale crizei economice și financiare în Europa¹

Prof.univ.dr. Nicu MARCU

Asist.univ.dr. Georgeta-Mădălina MEGHIȘAN

Universitatea din Craiova

Abstract

Criza economică și financiară actuală reprezintă cel mai sever episod de acest gen pe parcursul ultimelor generații – așa cum rezultă din Rapoartele Comisiei Europene. Impactul asupra economiilor statelor membre ale UE s-a materializat sub forma restricționării creditării, reducerii încrederii la nivel economic, dar și sub forma unei contracții serioase a cererii și a schimburilor comerciale. Sunt elemente care au determinat reducerea activității investitive, a producției, dar și a utilizării capacităților de producție, în special în domeniul construcțiilor. Pe termen mediu și lung se apreciază că adevărata problemă ridicată de natura și profunzimea crizei o reprezintă **presiunea asupra competitivității afacerilor**, cu consecințe la nivelul forței de muncă sau a degradării capitalului tehnologic și uman.

Cuvinte cheie: criză economică și financiară, PIB, datorie externă, măsuri de austeritate

Comisia Europeană și guvernele care sunt confruntate cu problematica crizei au oferit Fondului Monetar Internațional posibilitatea de a reveni pe toată scena europeană. Deciziile recente ale responsabililor U.E. au transformat Fondul Monetar Internațional în creditor direct al statelor care fac apel direct la ajutor.

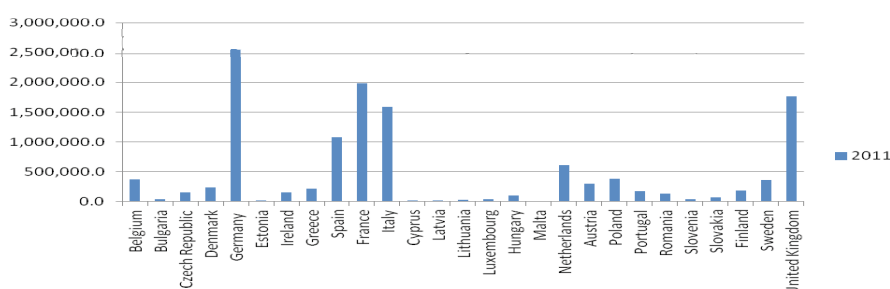
Generalizarea planurilor de austeritate din Europa, în contextul crizei prelungite și al sistemului economic de piață, se confruntă, în ultimii ani, cu mifi cări sociale de anvergură. A fost adoptat un ansamblu de propuneri cu măsuri care să aplatizeze provocările crizei, s-a elaborat o strategie de convergență și unitate de acțiune destinată asigurării ieșirii din criză.

Analizând problematica crizei economico-financiare, P.I.B.-ul și datoria externă a statelor membre ale U.E. în diferiți ani, subliniem următoarele trăsături care au fost remarcate:

Din punctul de vedere al mărimii Produsului Intern Brut, cele mai

1. Puncte de vedere, având la bază datele și informațiile furnizate de EUROSTAT și Banca Centrală Europeană

mari economii în 2011, conform EUROSTAT, au fost reprezentate de: Germania (2.457.985,9mil Euro), Franța (1.756.517,6 mil Euro). Marea Britanie (1.743.330,5 mil. Euro), Italia (1.512.129,9 mil Euro) și Spania (1.152.023,1mil Euro). Pentru perioada 2000 – 2011, valorile cele mai ridicate ale P.I.B. s-au înregistrat între 94% creșteri în cazul Slovaciei, respectiv 84% pentru Lituania și 134% pentru România (conform EUROSTAT).

Sursa: EUROSTAT

Pentru 2010 - potrivit datelor statistice furnizate de EUROSTAT, nivelurile maxime ale deficitului guvernamental la nivelul Uniunii Europene au fost înregistrate în - Grecia (10,5%), urmată de Marea Britanie (10,4%), Spania (9,2%), Portugalia (9,1%), Polonia (7,9%), Slovacia (7,9%), Letonia (7,7%) etc. Nivelurile cele mai reduse în materie de deficit guvernamental, pentru aceeași perioadă au fost înregistrate în Estonia (0,1%) și în Danemarca (-2,7%), iar Suedia a înregistrat o situație de echilibru. De remarcat că 21 de state membre au înregistrat o îmbunătățire a soldului public în raport cu PIB în 2010, comparativ cu 2009 și, șase, o înrăutățire. În 2010, deficitul la nivelul întregii Uniunii Europene a scăzut comparativ cu anul 2009, în timp ce datoria publică și PIB-ul au crescut. În Zona Euro, deficitul raportat la PIB a scăzut de la 6,3% în 2009 la 6,0% în 2010, iar în UE-27 de la 6,8% la 6,4%. În Zona Euro, datoria publică și PIB a crescut de la 79,3% la sfârșitul lui 2009 la 85,1% la sfârșitul anului 2010, și în UE-27 de la 74,4% la 80,0%.

La sfârșitul celui de-al treilea trimestru al anului 2011, datoria guvernamentală a Zonei Euro, ca pondere din PIB atingea 87,4% în scădere față de 87,7% pentru trimestrul anterior. Uniunea Europeană, în ansamblu, înregistrează o creștere de la 81,7% la 82,2%. Comparativ cu 2010, ponderea datoriei în PIB înregistrase o creștere atât în cazul Zonei Euro (de la 83,2% la 87,4%) cât și al UE (de la 78,5% la 82,2%).

Aprofundând analiza, s-a apreciat necesară și precizarea că, la sfârșitul anului 2011, titlurile de valoare, altele decât acțiunile, reprezentau 79,3% din totalul datoriei la nivelul Zonei Euro, respectiv 79,7% la nivelul UE. Pentru a

obiective o imagine clară asupra situației economice, facem referire la identificarea nivelului creditării interguvernamentale la nivel european, mai ales în situația implicării guvernelor în procesul de asistență financiară pentru o serie de state membre UE. EUROSTAT a făcut publice date referitoare la ponderea creditării inter-guvernamentale în PIB. La sfârșitul anului 2011, aceste niveluri variau între 0,8% și 0,6% din PIB atât pentru Zona Euro cât, și pentru UE.

La sfârșitul anului 2011, cea mai ridicată pondere a datoriei guvernamentale a fost înregistrată în Grecia 159,1%, urmată de Italia 119,6%, Portugalia 110,1%. Pragurile inferioare se regăseau în Estonia 6,1%, Bulgaria 15% și Luxemburg 18,5% din PIB. Comparativ cu al doilea trimestru din 2011, un număr de 14 state membre UE au înregistrat creșteri ale ponderilor datoriei publice în PIB, în timp ce în 13 state au fost identificate reduceri ale acestor ponderi. Cea mai ridicată creștere procentuală se înregistrează în cazul Ungariei (-4,8), Grecia (4,4), respectiv Portugalia (3,6). Cele mai semnificative scăderi sunt în cazul Italiei și Maltei (1,6), respectiv României (1).

20 de state membre UE au înregistrat, comparativ cu 2010, creșteri de ponderi ale datoriei în PIB – Grecia (20,3), Portugalia (18,9), respectiv Irlanda (16,5), iar șapte state au înregistrat reduceri – nivelurile maxime înregistrându-se în Suedia (1,6), Luxemburg (1,4), respectiv Bulgaria (0,9).

Ponderea datoriei publice în P.I.B a devenit alarmantă pentru majoritatea țărilor din U.E. Chiar dacă Spania are un nivel de 60%, datorită unor cauze interne și o creștere a deficitului cu 160% față de 2000, există o situație de dezechilibru care necesită măsuri ferme de relansare economică mai ales pentru reducerea ratei șomajului și evitarea intrării în incapacitate de plată.

Problema datoriei publice nu este generată de criza economică din ultimii ani, ci pentru majoritatea țărilor, situația era întâlnită și în anul 2000, dar ignorată ani de zile. Există țări în care a fost și este ridicat. Putem enumera: Belgia (107% în 2000 și 98,5% în 2011), Italia (109% în 2000 și 119,6% în 2011), Finlanda (43% în 2000 și 47,2% în 2011). Țările în care are loc o creștere substanțială a nivelului datoriei publice, ca pondere în PIB sunt: Marea Britanie (49% în 2000 și 85,2% în 2011), Portugalia (48% în 2000 și 110,1% în 2011). O situație dificilă se întâlnește în cazul Irlandei a cărei datorie a crescut de la 25% în 2007 la 104,9% în 2011.

Datoria externă brută cuprinde în fapt toate obligațiile unui stat față de străinătate; cuprinde sumele datorate de stat, unități administrativ-teritoriale și alte entități de drept public, agenți economici cărora statul le garantează datoria, unor organisme internaționale, guverne, bănci și alor instituții publice străine, unor bănci private, firme și alor creditori. Datoriile provin din împrumuturi de tot felul, achiziții de bunuri, executări de lucrări și prestări de servicii pe credit, investiții directe de capital, îndeplinirea altor

obligații derivând din contracte sau diverse reglementări.

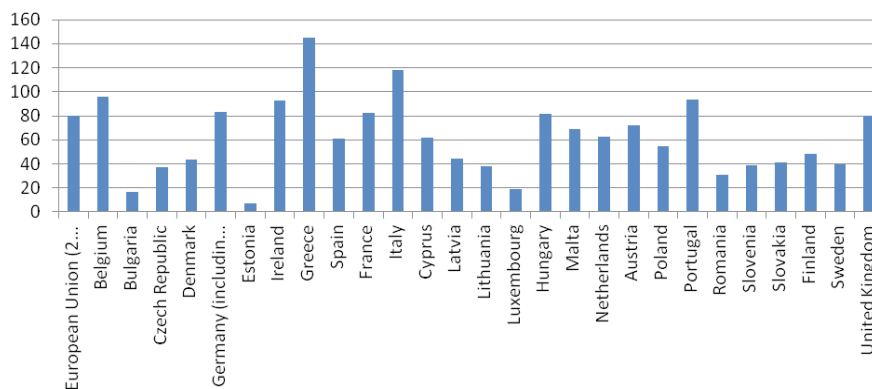
Se prezintă o situație detaliată a evoluției comparative a situației datoriei guvernamentale totale și pe componente. (anii 2010 și 2011)

Datoria guvernamentală în cele 27 state ale Uniunii Europene

		Datoria Guvernamentală								Componente % din PIB		
		Mil (monedă națională)			% din PIB			Diferența din PIB comparativ cu:		Monedă și depozite	Titluri de valoare, altele decât acțiuni	Credite
		Q3/2010	Q2/2011	Q3/2011	Q3/2010	Q2/2011	Q3/2011	Q3/2010	Q2/2011			
Belgia	Eur	346.007	356.274	361.378	98,8	98,0	98,5	-0,3	0,5	0,4	87,5	10,7
Bulgaria	BGN	10.939	11.270	11.374	15,9	15,2	15,0	-0,9	-0,2	-	9,4	5,7
Cehia	CZK	1.480.221	1.483.588	1.519.612	39,3	39,0	39,8	0,5	0,8	0,0	35,3	4,5
Danemarca	DKK	770.635	827.350	879.602	44,5	46,4	49,3	4,8	2,9	0,8	41,4	7,0
Germania	Eur	1.856.514	2.076.800	2.089.756	75,7	82,0	81,8	6,1	-0,2	0,4	57,4	24,0
Estonia	Eur	953	950	951	6,8	6,3	6,1	-0,7	-0,2	-	1,5	4,6
Irlanda	Eur	139.266	158.970	162.200	88,4	102,3	104,9	16,5	2,6	9,7	58,1	37,1
Grecia	Eur	322.978	340.895	347.204	138,8	154,7	159,1	20,3	4,4	0,5	111,7	47,0
Spania	Eur	614.779	702.833	706.340	58,7	66,0	66,0	7,3	0,0	0,4	54,7	11,0
Fransa	Eur	1.574.998	1.692.498	1.688.890	82,0	86,0	85,2	3,2	-0,8	1,6	73,6	10,1
Italia	Eur	1.843.933	1.901.603	1.883.738	119,1	121,2	119,6	0,5	-1,6	9,6	101,0	9,0
Cipru	Eur	10.283	11.844	11.872	59,9	67,5	67,5	7,6	0,0	0,0	48,8	18,7
Letonia	LVL	5.422	5.999	6.110	43,2	45,1	44,6	1,4	-0,5	2,0	12,5	30,1
Lituania	LTL	34.283	38.110	38.707	36,8	38,1	37,6	0,8	-0,5	0,0	30,5	7,1
Luxemburg	Eur	7.779	7.831	7.826	19,9	18,8	18,5	-1,4	-0,3	0,5	9,5	8,6
Ungaria	HUF	21.731.530	21.281.388	22.930.584	82,4	77,7	82,6	0,2	4,9	0,1	59,5	23,0
Malta	Eur	4.267	4.528	4.473	70,4	71,9	70,3	-0,1	-1,6	0,7	65,8	3,8
Olanda	Eur	367.032	382.559	388.829	63,1	63,8	64,5	1,4	0,7	0,1	51,0	13,5
Austria	Eur	203.403	213.226	214.115	71,9	72,2	71,6	-0,3	-0,6	0,0	60,0	11,6
Polonia	PLN	770.267	819.918	839.044	55,4	55,9	56,3	0,9	0,4	0,0	47,5	8,8
Portugalia	Eur	156.585	184.030	189.700	91,2	106,5	110,1	18,9	3,6	6,2	70,6	33,3
România	RON	146.793	182.994	182.822	28,8	34,3	33,3	4,5	-1,0	0,7	19,2	13,5
Slovenia	Eur	13.555	15.890	15.884	38,3	44,5	44,4	6,1	-0,1	0,3	39,9	4,2
Slovacia	Eur	24.866	28.810	28.784	38,2	42,7	42,2	4,0	-0,5	0,2	38,6	3,4
Finlanda	Eur	83.255	85.014	89.354	47,0	45,6	47,2	0,2	1,6	0,3	39,3	7,6
Suedia	SEK	1.247.288	1.270.491	1.276.224	38,6	37,3	37,0	-1,6	-0,3	2,4	27,6	7,0
Marea Britanică	GBP	1.132.450	1.249.602	1.278.240	78,3	83,9	85,2	6,9	1,3	8,8	70,5	1,8

Sursa: Banca Central Europeană

Ponderea datoriei externe brute în PIB (2011)

Sursa: EUROSTAT

În perioada crizei, multe state au avut și au nevoie de ajutor financiar, care de cele mai multe ori a luat forma unor împrumuturi din afara țării, care au dus, în timp, la creșterea datoriei naționale. Creșterea datoriei de stat și a celei din domeniul privat, dar și cheltuirea unor sume de bani de care guvernele nu dispuneau sunt cauzele care au contribuit la ridicarea nivelului datoriilor pentru multe state. Presiunea suportată de către cetățenii unei țări în ceea ce privește datoria publică a fost suplimentată și prin presiunea exercitată direct de către creditorii externi asupra cetățenilor datorită sumelor împrumutate pentru bunurile și serviciile achiziționate.

Se remarcă Irlanda care înregistrează un nivel de 104% din PIB datorie externă brută, Italia și Germania cu un nivel de 113% respectiv 142% arată faptul că sunt orientate către export, iar importul de bunuri și servicii se păstrează cu o pondere mică în PIB. Marea Britanie înregistrează o datorie externă brută de aproximativ 9 trilioane euro, respectiv o datorie publică de 900 miliarde euro. (- 62,8% din PIB la nivelul 2011) Exemplele pot continua.

Concluzii

Măsurile anti-ciclice promovate de statele membre, precum și mix-ul de politici macro-economice, pe **perioade de normalitate economică** necesită coordonare la nivelul Uniunii Europene, în special dacă se are în vedere orientarea pe sectoare economice specifice. Se apreciază că **măsurile**, precum și **strategiile de ieșire din criză** – care lipsesc de cele mai multe ori în cazul unor state membre ale Uniunii Europene trebuie să beneficieze de un nivel similar de coordonare.

De remarcat faptul că planurile de austeritate generează, în principiu, câteva consecințe majore: determină o contracție a cererii globale; limitează mecanismele de protecție socială, extind sărăcia și nesiguranța victimelor crizei; întăresc pozițiile societăților financiare și, cresc presiunea atragerii de capitaluri datorită posturii acestora de creditori; rambursarea datoriei publice devine element central de dezbatere publică și gestionare guvernamentală pentru următorii ani; are loc o creștere a dezechilibrelor macroeconomice și a forțelor centrifuge la nivelul UE, adâncind concurența între țările membre; se diminuează capacitatea statelor de a răspunde obligațiilor lor cu privire la drepturile fundamentale ale oamenilor și are loc o extindere a tendinței de a utiliza represivitatea pentru a răspunde la protestele sociale; se reduce capacitatea statelor de a răspunde la propriile obligații în plan internațional în domeniile dezvoltării, ajutorului pentru victimele catastrofelor naturale și contribuției la lupta împotriva schimbărilor climatice.

Bibliografie

- Brezeanu P. coord. (2007). *Macrofinanțe*. Meteor Press Publishing House, Bucharest
- Cristea M. (2007). *Romanian Electronic System Of Interbank Payments In The Background Of Creating The Single Euro Payments Area*. The Young Economists Journal, no 1/2007
- Lorenzzi J.-H. (2011). *A la recherche de la nouvelle croissance*. Presses Universitaires de France, Paris
- Mauro P. (2011). *Chipping away at public debt*. John Wiley and Sons, Inc., USA
- Rumelt, R. P., Schendel, D., Teece, D. J., (1994). *Fundamental Issues in Strategy: A research Agenda*. Harvard Business School Press, Boston
- Wyplosz C. (2006). *European Monetary Union: the Dark Sides of a Major Success*. Economic Policy, no 46
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>